

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ «FASHION»

О. О. Жулавська, канд. філол. наук, доцент;
А. Довгополова, студентка;
А. Коробка, студентка,
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна

У статті розглядаються проблеми вербалізації концепту FASHION. Проаналізована структура та складові елементи концепту. Визначена ядерна та периферійна зона концепту, що аналізується. Проведений семантичний аналіз лексем, що складають синонімічний ряд імені концепту номінації fashion. Визначений етимон концепту FASHION.

Ключові слова: концепт, синонімічний ряд, ядро, периферія, етимон, лінгвокультурологічний аналіз, дискурс.

Сучасний культурний прогрес зумовлює швидкий розвиток суспільства та зміну смаків, способу життя, правил поведінки та тенденцій в моді. Всі ці зміни відображаються у свідомості людини. Їх можна простежити шляхом дослідження лінгвокультурних концептів, одним із яких є досліджуваний концепт FASHION.

Актуальність теми визначається кількома причинами. По-перше, зацікавленість в дослідженні лінгвокультурних концептів взагалі, а концепт FASHION є одним з таких, що потребують ретельного вивчення. По-друге, концепт FASHION та номінація *fashion* відіграють важливу роль у комунікативних процесах англomовної та світової спільноти різного віку та соціального положення.

Останнім часом аналіз лінгвокультурологічних концептів отримав велику розповсюдженість та популярність. Багато науковців присвячують дослідженням концептів свої праці, а саме: Р. Ленекер, Дж. Лакофф, Н. Д. Арутюнова, А. М. Баранов, М. М. Болдирєв, В. З. Демьянков, С. А. Жаботинська, О. С. Кубрякова, А. П. Мартинюк, І. С. Шевченко та ін..

Метою статті є структурний аналіз концепту FASHION та дефінітивний аналіз номінацій, що складають синонімічний ряд імені концепту FASHION, номінації *fashion*.

Об'єктом нашого дослідження є лінгвокультурний концепт FASHION в англomовному газетному дискурсі.

Предметом дослідження є ім'я концепту FASHION, номінації *fashion* та лексичні одиниці, що складають її синонімічний ряд.

Одним з провідних понять сучасної когнітивної лінгвістики є концепт. Увагу лінгвістів привертають перш за все концепти, що найтісніше пов'язані з культурою народу і найяскравіше відбивають специфіку його колективної свідомості. Незважаючи на те, що поняття «концепт» використовують представники різних напрямів лінгвістичної науки, єдиного визначення все ще немає. Це свідчить не стільки про відсутність єдності поглядів щодо природи та функцій концепту, скільки про багатство його ознак і властивостей. Попри розмаїття визначень і підходів до визначення поняття «концепт», більшість дослідників погоджуються в тому, що концепт – оперативна одиниця свідомості, ментальне утворення, що має образний та емоційно-оцінний потенціал, етнокультурну специфіку, і є базовою одиницею універсального предметного коду людини.

Різноманіття дефініцій концепту, обумовлене неоднозначністю, семантичною багатоплановістю і глибиною самого явища, призвело до того, що деякі дослідники стали відносити його до квазіметодологічної категорії [1, с.283]. Однак, залучення в сферу лінгвістичного аналізу терміна «концепт» дозволило відкрити нові аспекти значень слів, зокрема культурологічний, простежити в рамках даного терміну

динаміку розвитку похідного етимологічного значення і пояснити закономірності появи смислових збільшень у текстах.

У сучасній лінгвістиці відзначається двояка природа концепту як реалії лінгвістичної, так і екстралінгвістичної. Найвністю у людини двох типів мислення – образного і вербального — пояснюється осмислення концепту як елемента концептуальної системи, що включає в себе інформацію і уявлення даного індивідуума про світ. Інформація про світ, таким чином, зберігається в людській свідомості у вигляді понять і у вигляді образів, які у сукупності утворюють концептуальні структури [2, с.38].

Аналізуючи мовне втілення того чи іншого концепту, дослідники насамперед звертаються до даних етимології. Адже через ознаку, покладену в основу номінації, розкривається вихідна сутність концепту. Перш за все слід зазначити, що лексема *fashion* в англійській мові походить від латинської та французької мов. Розглянемо етимологію лексеми *fashion*, звернувшись до словника Chambers Dictionary of Etymology: *shape, manner, mode; from Old French façon (12c.) “face, appearance; construction, pattern, design; beauty; manner, characteristic feature”*; from Latin *factionem* (nominative *factio*) “group of people acting together”, literally “making or doing” from *facere* (to make) [3] – *форма, манера, спосіб; зі старофранцузької façon (12ст.) «обличчя, зовнішній вигляд; конструкція, образ, ескіз; краса; манера; характерна риса; з латинської factionem (Н.в.–factio) «група людей, які діють разом», буквально «робити» від facere.*

Отже, приблизно в 1300 році було вперше зареєстровано такі поняття, як стиль, мода, манера одягатися. У французькій мові вперше з'являється ім'я концепту номінації *fashion* у 1482 році і означає «загальна манера одягатися» [4].

Англійська лексема *fashion* походить від латинської лексеми *facere*, що означає «робити». Від нього бере початок старофранцузька лексема *fazon*. У період середньовісній французької мови вона набула форми *façon*. Згодом французькі лексеми *façon* та *façonner* дали початок номінації *fashion* в середньоанглійській мові, яке в той час мало значення «певна форма». До 1489 номінація *fashion* набула значення «загальнопринята манера одягу або стиль життя, зокрема характерний для вищих прошарків суспільства». На початку XVI століття основним значенням лексеми *fashion* стало «особливий спосіб виготовлення одягу».

На початку XX століття лексема *fashion* мала наступні значення: *action or process of making; manner, a prevailing custom; a current usage, conventional usage in dress and mode of life; mode of dress, etiquette, furniture and style of speech adopted in society for the time being* [5] – *дія або процес виготовлення манера, переважаючий звичай, традиційність в одязі та спосіб життя; певний одяг, правила поведінки, меблі та стиль мовлення, прийняті в суспільстві в певний період часу.*

Феномену моди приділяється велика увага в науках соціологічної спрямованості, які акцентують здатність моди розробляти і впроваджувати в культурне співтовариство свої ідеали краси [6]. Тому дослідження структури концепту FASHION є доцільним.

Когнітивна лінгвістика визнає структурну (польову) організацію концепту. Його порівнюють з плодом, кісточка якого ядро, а м'якоть – периферія. Ядро концепту визначається на основі вивчення ключового слова, що називає концепт в сукупності всіх своїх значень (етимологічних і сучасних). Приядерну зону утворюють сенси, представлені значеннями синонімічних (рідше – антонімічних) та аналогічних лексем. Периферія концепту вивчається за його характеристиками, «розсіпаними» по різних текстових джерелах: як прецедентним (прислів'я, приказки), так і індивідуально-авторським текстам, а також представленим в асоціативних експериментах. Всі вони разом складають інтерпретаційний шар концепту, вивчення якого дозволяє виявити «... такі семантичні ознаки, котрих може не бути в семантімі (повному наборі значень) ключового слова, яке називає концепт» [7, с.11–13].

Концепт FASHION має ядерно-периферійну структуру, особливості якої на вербальному рівні проявляються в парадигматичних і синтагматичних кореляціях одиниць англійської мови. Висока номінативна щільність (більше 7000 вербалізаторів в сучасній англійській мові) даного концепту дає можливість моделювати його на основі мовних та дискурсивних маніфестацій.

У процесі активної пізнавальної діяльності у свідомості людини формуються концептуальні структури, які закладають основу для подальшого пізнання дійсності, що утворюють систему, яка ґрунтується на існуючих концептах і володіє потенціалом розвитку та генезису нових концептів на базі вже існуючих. Серед лінгвокультурних концептів виділяється концепт FASHION, що є національно і культурно детермінованим ментальним утворенням, вивчення якого сприяє виявленню певних особливостей структури англомовної картини світу.

Для проведення концептуального аналізу, в першу чергу треба виявити денотатно-сигніфікативний центр – ядро концепту. З цією метою розглянемо дефініцію номінації *fashion*, звернувшись до Dictionary of Contemporary English, Longman. Словник надає такі значення: something that is popular or thought to be good at particular time – *те, що є або вважається популярним в певний період часу* (1); a style of clothes, hair etc. that is popular at the particular time – *стиль одягу, зачіски та ін., що є популярним в певний період часу* (2); the business or study of making and selling clothes, shoes etc. in new and changing styles. – *бізнес або наука про створення та продаж нового або зміненого стилю одягу, взуття та ін.* (3) [8].

(1) *Could wearable technology finally go from a geeky novelty (nobody looks cool in the Google Glass) to the next big **fashion** category?* (T, Oct 15, 2013).

(2) *Margaret Thatcher was big on style, if not **fashion** – she was the hardest thing to hit the middle class since nylon.* (T, Nov 19, 2013).

(3) *Azzedine Alaïa's designs have been worn and revered by **fashion** insiders for more than four decades.* (G, Sep 20, 2013).

Oxford Dictionary of English надає такі значення лексеми *fashion*: a popular or the latest style of clothing, hair, decoration, or behaviour – *популярна або остання мода в сфері одягу, зачісок, прикрас або поведінки* (4); the production and marketing of new styles of clothing and cosmetics – *виробництво та реалізація одягу та косметики нових стилів* (5); a manner of doing something – *образ дії* (6) [9].

(4) *The actress put on her glad rags and made her way down to Somerset House for a private viewing of the Isabella Blow: Fashion Galore! exhibition, showing off her own flair for **fashion** in a vintage-inspired outfit.* (E, Nov 20, 2013).

(5) *The **fashion** industry needs flamboyant, passionate people in it, who love fashion and want to make **fashion** – they want to live it and they see it as sort of self-expression.* (I, Nov 9, 2013).

(6) ***Fashion** wasn't a living, it was her reason for living.* (I, Nov 9, 2013).

Collins English Dictionary надає більш широкий ряд дефініцій лексеми *fashion*: style in clothes, cosmetics, behaviour, etc, esp. the latest or most admired style – *стиль одягу, косметики, поведінки та ін., особливо найостанніший або найбільш бажаний стиль* (7); designed to be in the current fashion, but not necessarily to last – *створене задля теперішньої моди, а не задля останньої*; manner of performance – *стиль вистави*; mode – *манера*; way – *спосіб*; a way of life that revolves around the activities, dress, interests, etc, that are most fashionable – *стиль життя, в центрі якого заходи, одяг, інтереси, що є наймоднішими* (8); shape, appearance, or form – *образ, зовнішність або форма* (9); kind – *вид*; type – *тип*; to give a particular form to – *надавати чомусь особливої форми*; to make suitable or fitting – *робити доцільним або належним*; to contrive – *вигадувати* [10].

(7) *They are dressed vogueishly, in **Fashion** colours (black, navy, grey), with **Fashion** hair (brunette, understated) and **Fashion** make-up.* (T, Nov13, 2013).

(8) *Victoria Beckham's **fashion** company more than doubled its turnover last year to help seal a particularly profitable 2012 for the Beckham family.* (T, Oct 10, 2013).

(9) *There's a new female **fashion** mogul in town and she has big ambitions for some of our favourite British brands.* (T, Aug 2, 2013).

Важливо те, що в нових словниках, виданих після 2000 року, іменник *fashion* має додаткове значення: *the business or study of making and selling clothes, shoes etc in new and changing styles* [8] – *бізнес у сфері виробництва, торгівлі одягом, взуттям* (10).

(10) *Together Bailey, who joined the company as creative director in 2001, and Ahrendt, who was appointed CEO in 2006, transformed the heritage brand into a multi-million **fashion business**.* (I, Oct 15, 2013).

Аналіз тлумачень, що подані вище, показує, що відбитий в словниковій статті денотатно-сигніфікативний центр включає в себе три компоненти: «*щось, визнане суспільством як популярне*», «*стиль в одязі, зачісці у певний період часу*» і «*рід занять, пов'язаний з придбанням і продажем предметів одягу*» (e.g. *fashion industry*).

Ключова для даного дослідження лексема *fashion* має ряд похідних лексичних одиниць: *fashioner* – *a person who fashions objects* [10] – *людина, яка моделює одяг* (11); *fashionable* – *conforming to fashion – такий, що відповідає моді* (12); *такий, що є в моді* (13); *fashionability* – *the state of being fashionable – перебування в моді* (14).

(11) *British **fashioner** Paul Smith started his career more than 40 years ago in a tiny shop in Nottingham, over the years he built a global fashion empire worth millions.* (I, Nov 21, 2013).

(12) *I made items that will fit right in to the busy world of a modern jetsetter. They are compact, **fashionable** and fully functional.* (I, Nov 21, 2013).

(13) *Character building is **fashionable**.* (DT, Nov 4, 2013).

(14) *George Weston, chief executive of ABF, said: "Three things have improved [during the year] – the quality and **fashionability** of the clothes we sell, the look of the stores outside and inside, and the in-store standards are better".* (DT, Nov 5, 2013).

Більш детально синонімічний ряд імені концепту FASHION, номінації *fashion* досліджуємо за словником Roget's International Thesaurus: *fad, form, look, mode model, pattern, shape, thing, tone, trend, appearance, bandwagon, chic, configuration, convention, craze, cry, cultism, cultus, custom, cut, figure, furor, latest, line, make, mold, rage, usage, vogue, dernier cri, faddism, in thing, last word, latest thing, newest wrinkle* [11].

Номінації, що входять до синонімічного ряду концепта FASHION можна розподілити на такі макрообласті – *Fashion industry, Clothes, Hairdo and Make-up*. Особливістю даних макрообластей є певне взаємопроникнення в концептуальне поле.

Однією з номінацій, що входять до синонімічного ряду імені концепту FASHION, номінації *fashion*, згідно з Dictionary Contemporary English, Longman, є лексема *style*, що робить її важливою для нашого дослідження. Отже, виникає необхідність її аналізу. Словник of Dictionary Contemporary English, Longman, надає наступні значення лексеми *style*: *a particular way of doing, designing or producing smth, especially one that is typical of a particular place, period of time or group of people – особливий вид діяльності, розробки або виготовлення речей, особливо таких, що є типовими для певної місцевості, періоду часу або групи людей* (31); *a typical way of writing, painting, etc. that is used by a particular person or during a particular period of time – характерний спосіб написання, малювання та ін., що використовується окремими особами за певний період часу*; *a particular design or fashion for something such as furniture, clothes, hair, etc. – дизайн або мода на щось, наприклад меблі, одяг, зачіски і т.д.*(32); *a confident and attractive quality that makes people admire you, and that is shown in your appearance or the way you do things – певна приваблива якість, що змушує людей захоплюватися вами, і яка виражається у вашій зовнішності чи манері поведінки* [8].

(31) *Hansel and Gretel-**style** cottage in picturesque Broadway could be just for you.* (T, May 10, 2013).

(32) *You begin to develop your **style** as a child.* (G, Sep 4, 2011).

Лексема *style* в електронному архіві британської газети The Times зустрічається 119 932 разів.

(33) *'Made in Italy' has become a global codeword for a representation of style and quality, conveying Italy's position at the forefront of international trends.* (T, Nov 06, 2013).

Електронний пошук газети The Guardian, в якій міститься окремий розділ «Life&Style», видав 137 000 000 результатів на запит лексеми *style*. Серед них:

(34) *The clothes that models wear on the catwalk are the bread and butter of any fashion season, but the interest in models' off-duty style is becoming almost as scrutinised – and, indeed, photographed.* (G, Sep 29, 2013).

Отже, проаналізувавши декілька джерел, можна зробити висновок, що найчастіше лексема *style* має такі значення: «манера виконання», «манера одягу» та «вишуканість».

Аналіз дефініцій вище зазначених синонімів лексеми *fashion* та функціонування перелічених номінацій в сучасній англійській мові свідчить про наявність певних семантичних відмінностей між складовими цього концепту, що зумовлено відмінностями між поняттями, що вони репрезентують.

В цілому, лексичні засоби вербалізації концепту відображають семи, що подаються англійськими тлумачними словниками та актуалізуються у британському газетному дискурсі.

Таким чином, проаналізувавши джерела британського газетного дискурсу, а саме такі видання як The Times, The Guardian, Express, The Daily Telegraph, The Independent можна зробити висновок, що деякі значення лексеми *fashion* є більш живими: «щось популярне», «поведінка, манера одягатися, що вважається звичайною або популярною в певний час», «стиль одягу, популярний в певний період часу». Це пояснюється актуальністю певних подій, антропоцентричною спрямованістю концепту та важливістю зазначених складових концепту FASHION для британців.

До перспектив дослідження можна віднести більш детальний аналіз номінацій, що складають синонімічний ряд імені концепту FASHION, номінації *fashion*.

STRUCTURAL AND SEMANTIC ANALYSIS OF THE CONCEPT 'FASHION'

O. Zhulavs'ka, A. Dovhopolova, A. Korobko,
Sumy State University,
2 Rimskogo-Korsakova St., 40007, Sumy, Ukraine

In this article the problems of verbalization of the concept FASHION are researched. The structure and the constituent elements of the concept are analyzed. The kernel and the periphery zones of the concept under analysis are distinguished. The semantic analysis of the lexemes, comprising the synonymic line of the concept is held. The etymon of the concept FASHION is distinguished.

Key words: *concept, synonymic line, kernel, periphery, etymon, linguocultural analysis, discourse.*

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ КОНЦЕПТА «FASHION»

О.А. Жулавская, А. Довгополова, А. Коробка,
Сумский государственный университет,
ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, 40007, Украина

В статье рассматриваются проблемы вербализации концепта FASHION. Проанализирована структура и составляющие элементы концепта. Определены ядерная и периферийные зоны концепта. Проведен семантический анализ лексем, которые входят в состав синонимического ряда имени концепта номинации fashion. Определен этимон концепта FASHION.

Ключевые слова: *концепт, синонимический ряд, ядро, периферия, этимон, лингвокультурологический анализ, дискурс.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сорокин Ю. А. Две дискуссионные реплики по поводу когнитивного «бума» / Ю. А. Сорокин // Проблемы вербализации концептов в семантике языка и текста. Материалы международного симпозиума. Ч. 1. – Волгоград : Перемена, 2003. – С. 283–294.
2. Жулавська О. О. Визначення та структура концепту ТЕРОРИЗМ / О. О. Жулавська // Філологічні трактати. – 2013. – Том 5. – № 2. – С. 38–42.
3. Chambers Dictionary of Etymology. – Edinburgh: Chambers Harrap 5. Publications, 2010. – 1284 p.
4. Dictionnaire de la mode au XXe siecle. – Paris: Les Editions du Regard, 1994. – 592 p.
5. Oxford English Dictionary: A New English Dictionary on Historical Principles. – Oxford: Oxford University Press, 1970. – 2387 p.
6. Бабушкин А. П. Общеязыковые концепты и концепты языковой личности / А. П. Бабушкин // Вестник Воронежского государственного университета. Сер. 1. : Гуманитарные науки. – Воронеж, 1997. – № 2. – С.114–118.
7. Стернин И. А. Очерки по когнитивной лингвистике / И. А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2001. – 191 с.
8. Longman Dictionary of Contemporary English. – NY: Pearson Longman, 2009. – 2082 p.
9. Oxford Dictionary of English. – Oxford: Oxford University Press, 2010. – 2112 p.
10. Collins English Dictionary: 30th Anniversary Edition. – London: HarperCollins UK, 2010. – 1920 p.
11. Roget's International Thesaurus, 7th Edition. – London: HarperCollins UK, 2011. – 1312 p.
12. DT = The Daily Telegraph [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telegraph.co.uk/>.
13. E = The Express [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.express.co.uk>.
14. G = The Guardian [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://observer.theguardian.com/>.
15. I = The Independent [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/>.
16. T = The Times [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thetimes.co.uk/>.

Надійшла до редакції 27 травня 2014 р.